

Aan de **ONDERKANT** ligt de lat altijd hoger

Verhalen uit de buik
van de samenleving
Marijke Decuyper
& Guy Malfait

Opvoeding

“De kinderen gaan niet naar de kinderopvang”.

Bijdrage door Lynn De Pourcq en Kristel Driessens:

Kinderen zijn meestal het meest dierbare bezit van ouders in armoede. Drijfveer in het leven is voor velen ‘hun kinderen een betere toekomst geven’. Ouders in armoede willen daarom in de eerste plaats zelf hun kinderen opvoeden en hen geven wat ze zelf in hun kindertijd gemist hebben (Driessens, 2003).

Ze hebben dan ook weinig vertrouwen in voor hen ‘vreemde’ mensen die voor hun kind (moeten) zorgen. Dit verklaart voor velen waarom ze liever geen gebruik maken van een onthaalmoeder of een crèche en waarom ze zelfs de stap naar de kleuterschool zo lang mogelijk uitstellen. ‘Je kind moeten loslaten’ of ‘het gevoel hebben ze zelf niet te kunnen bieden wat ze daar bieden’, zijn pijnlijke ervaringen.

Ik wou mijn kindjes eigenlijk nog niet wegbrengen. Ik stond te huilen en te bibberen. Maar de maatschappelijk werker zei dat ik mij geen zorgen moest maken, dat alles goed kwam en dat ze met mij meekwam. En dat heeft ze ook gedaan. Dat gaf mij een beter gevoel. (Aza)

Op het eerste zicht lijkt kinderopvang goed ingeburgerd in Vlaanderen. Volgens Kind en Gezin (2015) maakt 51,6% van de gezinnen met kinderen jonger dan drie jaar geregeld gebruik van

formele opvang. Toch blijft het opvanggebruik ongelijk verdeeld over de bevolking. Slechts 22% van gezinnen in armoede maakt gebruik van kinderopvang. Ook naar afkomst en werkzaamheidsgraad van de moeder zien we in Vlaanderen grote verschillen in het gebruik van kinderopvang. 86% van de werkende moeders maakt gebruik van kinderopvang versus 22% van de niet-werkende moeders (Vande Gaer, Gijssels & Hedebouw, 2013).

Zelfs het nieuwe decreet kinderopvang lijkt de sociale functie van de kinderopvang verder onder druk te zetten (Vandevoort & Libin, 2016). Het gaat hier om structurele uitsluitingsmechanismen die ertoe leiden dat mensen in armoede niet of minder vaak bij de kinderopvang terecht kunnen en komen. Formele drempels zijn de lange wachtlijsten wegens het tekort aan opvangplaatsen, ingewikkelde en technische aanmeldingsprocedures, of de vereiste van regelmatige opvang die voor ouders zonder vaste baan of met onregelmatige werkuren vaak onmogelijk te vervullen is. Voorbeelden van informele drempels zijn het minder geïnformeerd zijn over opvangmogelijkheden, de perceptie dat kinderopvang enkel bedoeld is voor de werkende middenklasseouder of het gebrek aan vertrouwen in instanties vanwege eerdere negatieve ervaringen (Depourcq, Driessens & Lyssens-Danneboom, 2017). Ook de angst voor plaatsing van hun kinderen vanuit een eigen plaatsingsverleden of de confrontatie met de plaatsing van kinderen in de nabije omgeving, verklaart waarom verscheidene ouders zich ver van voorzieningen proberen te houden. Ze vrezen dat hun vraag verkeerd kan worden geïnterpreteerd waardoor ze de controle over het geheel verliezen. Deze drempels worden vaak verwaarloosd omdat ze voor middenklasse-verzorgers en –begeleiders onherkenbaar zijn (Thirion, Dewil, Geuens, Van Robaeyns & Driessens, 2013). Maar vaak komen ze dan toch bij dienst- of hulpverlening terecht. De dienst Activering van het OCMW of de VDAB verwijst hen door naar de kinderopvang of ze ontmoeten bezorgde hulpverleners uit de integrale jeugdzorg (de verpleegkundige van Kind en Gezin, de sociaal werker van het Centrum leerlingbegeleiding via de school, de opvoeder van het CKG als het moeilijk loopt). En ook dan is er vaak miscommunicatie. Met de beste bedoelingen interpreteren hulpverleners vaak veel te snel. Ze denken te begrijpen. De druk om resultaten te boeken op korte termijn, doet hen snel grijpen naar oplossingen, waar de ouders zelf niet achter staan en dan komen de fricties. Gebrek aan kennis over de leefwereld, over gevoeligheden, kwetsuren en krachten, maken dat er vaak te snel, voor ouders onaanvaardbare beslissingen worden genomen. En dan haken ze af, komen ze niet meer

opdagen op hun afspraak. Een onverwachte gebeurtenis of een nieuwe crisissituatie maakt dat ze er niet op tijd kunnen zijn. De schaamte voor hun leefsituatie, de angst voor een negatief oordeel of de plaatsing van hun kinderen, maakt dat ze snel weer afhaken (Vansevenant, Driessens & Van Regenmortel, 2008).

Een betaalbare en kwaliteitsvolle kinderopvang en een zorgzame hulpverlening aan kinderen en ouders in armoede blijken belangrijke schakels in de strijd tegen (kinder)armoede. Participatie aan kinderopvang zorgt ervoor dat kinderen het later beter doen op school (Vandenbroeck, 2009). Bovendien draagt kinderopvang er toe bij dat kinderen complexere interacties aangaan, interactiever zijn in het spel met leeftijdsgenootjes en zich zelfstandig en minder angstig tonen in nieuwe situaties. Kinderopvang kan een kansarme gezinsomgeving compenseren en kwetsbare kinderen beschermen tegen gezinsgebonden risico's. Vooral de periode tussen nul en drie jaar blijkt cruciaal voor de ontwikkeling van intellectuele, emotionele en sociale vaardigheden van jonge kinderen (Akgündüz e.a., 2015). Gezinnen in armoede hebben er daarom alle baat bij dat de effecten van armoede op kinderen worden weggewerkt via structurele inbedding van onderwijs, buitenschoolse opvang, jeugdwerk en toegang tot kinderopvangvoorzieningen (Vandenbroeck, 2009). Zorgverleners en hulpverleners die zich daarbij invoegen in de leefwereld van mensen in armoede, die vertrouwen opbouwen en nieuwe kansen bieden, die niet te snel oordelen en zoeken naar de betekenis van 'afspraken niet nakomen', kunnen voor kinderen in armoede en hun ouders een wereld van verschil maken. Laten we van die strijd tegen kinderarmoede een gezamenlijke strijd maken. Dat is toch wat we samen willen.

Literatuur:

Akgunduz, Y.E, Unver, O., Plantenga, J. & Nicaise, I. (2015). The socio-economic dimension of Early Childhood Education and Care in Europe. EU-CARE project. Utrecht University & HIVA KULeuven. <http://ecec-care.org/>

De Pourcq , L., Lyssens-Danneboom, V. & Driessens, K. (2017). Maatschappelijk Werk en kinderopvang hand in hand. Samenwerking tussen OCMW's, kinderdagverblijven en maatschappelijk kwetsbare ouders. Antwerpen: Expertisecentrum Krachtgericht Sociaal Werk – Karel de Grote Hogeschool.

Driessens, K. & Van Regenmortel, T. (2006), Bind-Kracht in armoede. Leefwereld en hulpverlening. Lannoo Campus: Heverlee.

Thirion, J., Dewil, N., Geuens, N., Van Robaeys, B. & Driessens K. (2013), Hulpverlening aan gezinnen met jonge kinderen in armoede, in opdracht van Koning Boudewijnstichting, Antwerpen, Expertisecentrum Krachtgericht Sociaal Werk, Karel de Grote Hogeschool. <http://www.kbs-frb.be/publication.aspx?id=306196&langtype=2067&src=true> - ISBN-13: 978-90-5130-813-6 - 84blz.

Vande Gaer, E., Gijssels, C., & Hedebouw, G. (2013). Het gebruik van opvang voor kinderen jonger dan drie jaar in het Vlaamse Gewest. Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Vandenbroeck, M. (2009). In verzekerde bewaring. Honderdvijftig jaar kinderen, ouders en kinderopvang. Amsterdam: SWP.

Vandevoort, L. & Libin, L. (2016), De sociale functie van kinderopvang, Cahier reeks Kinderopvang, Brussel: VVSG – Politeia.

Vansevenant, K., Driessens, K. & Van Regenmortel, T. (2008), Bind-Kracht in Armoede. Krachtgerichte hulpverlening in dialoog. Leuven: Lannoo Campus.